

Dr. sc. Vojin Dimitrijević
redovni univerzitetski profesor,
direktor Centra za ljudska prava u
Beogradu

REGIONALNA SARADNJA EUROPSKE UNIJE I OČUVANJE KULTURNOG BOGATSTVA

Videvši naslov ovoga skupa i veliko prisustvo pravnika na njemu, rešio sam da se manje bavim pravom, već više jednom drugom disciplinom i da ukažem na to šta su neke regionalne vrednosti, koje su kulturne, i koje postoje uvek u većim širinama nego što su države ocrtane istorijskim sličnostima i mirovnim ugovorima, kao i šta to može da znači za obogaćivanje života u Evropskoj uniji.

Tražio sam primere kulturne sličnosti u područjima u kojima sam živeo.

U ovom kratkom izlaganju hteo bih da ukažem na to da ima mnogo regionalnih kulturnih bliskosti, one se poriču, nadam se privremeno, u ime nečega što trenutno izgleda važnije.

Ne znam ko je od prisutnih gledao sjajni dokumentarni film jedne mlade bugarske rediteljke „Čija je ovo pesma?“ Teško ga je prepričati jer se odnosi na jednu melodiju koja je zajednička celom prostoru, da kažem južnog Balkana u širem smislu reči, pesmu koja u Srbiji počinje rečima „Čarne oči curo imaš, žališ li ih ti?“

Ova mlada autorka putuje širom regiona, počev od Grčke, preko Turske, zatim Albanije, Bosne i Hercegovine, Srbije, svoje Bugarske i svuda pita čija je to pesma. I svako kaže da je to pesma njegovog naroda i s gnušanjem odbija da to može da bude nečija druga pesma.

Ona je uvek očigledno iritirala prisutne navodeći kao vlasnika te pesme neki narod koji je najmanje omiljen. U Albaniji su još civilizovano reagovali pa su poricali da je to srpska pesma: „Pa Srbi su suviše nerazvijeni i nesposobni da stvore takvu pesmu.“

Naravno, neki anketirani Srbi, u duhu svoje žandarske tradicije, hteli su da tuže, da se vidi čiji je agent ta žena, žena koja je govorila da je to bošnjačka

pesma. Autorka je završila u svojoj sopstvenoj zemlji pred navalom besa jedne grupe skinheads kada je rekla da je to možda turska pesma.

Prema onome što govore muzikolozi, izgleda da je pesma jevrejskog porekla.

Očigledno da postoji jedna cenjena kulturna vrednost, koja važi u celom širem području, a da tu vrednost niko neće da podeli s drugima. Mislim da je kulturni regionalizam budućnost Evropske unije, ako neće da deluje uniformno kao Sjedinjene Američke Države, gde, ako vas odvedu u neki grad da prespavate, vi uopšte ne znate u kome ste se gradu probudili, osim u dva, tri izuzetka.

Reč je o stvaranju veza koje nadilaze ove granice i rezultiraju u većem bogatstvu. Namerno sam upotrebio reč „bogatstvo“ u ovom kontekstu.

Navešću još jedno drugo iskustvo, gde će se otkriti da, osim predrasuda koje imamo jedni protiv drugih, iskustvo pokazuje da pored lepih zajedničkih pesama, delimo neke predrasude druge vrste.

Nedavno je organizovan omladinski kamp u Paliću, koji se nalazi na granici Srbije, odnosno Vojvodine, i Mađarske. Ovi mladi ljudi gimnazijalci su bili iz četiri skupine: mađarski državljani su bili i Mađari i Srbi, državljani Srbije su takođe bili Mađari i Srbi. Šta se ispostavilo? Da su oni u jednoj predrasudi potpuno udruženi, a to je mržnja prema homoseksualcima i lezibijkama.

Postoje neke lepe i ružne kulturne osobine, koje mogu da doprinesu da Evropska unija funkcioniše na način koji će inspirisati ljude da žive u toj široj zajednici punim plućima i omogućavajući veze koje oni do sada nisu otkrivali zato što su više bili ograničeni na svoje male prostore.

To je na neki način doživela i Nemačka – pošto je profesor Roggemann tu – posle svog ujedinjenja 1989. No ona je ostala, i pored centralističkih napora za vreme nacizma, decentralizovana zemlja, ne samo u vidu svoje vrste federacije, nego u vidu izraza tih kulturnih razlika u pogledu celine, koje ne ometaju efikasni zajednički život.

Smatram na kraju da će te kulturne razlike – da se vratim na to da budem pravnik – morati da se uzajamno obogaćuju upravo onim uticajima koje je spomenuo profesor Roggemann, koji dolaze do izražaja u međunarodnom krivičnom pravu. Evropa je podeljena na tradiciju adversarnog sistema, koji postoji u anglosaksonskim zemljama i na klasičnu „kontinentalnu“ inkvizitorsku tradiciju. Svi stanovnici Evrope će međutim morati da se naviknu da dolaze pred međunarodne sudove, koji će biti zasnovani na tradicijama, jednog, drugog i trećeg i na kraju krajeva to će biti suština. Očuvanje kulturnih vrednosti, insistiranje na njima i na onome što je kulturno zajedničko, činiće srž regionalizma u Evropskoj uniji.